

[Socialismus] [2008]

Vítám otázku, která nás může vhodně odvést od přílišného zaujetí momentální situací, ale na druhé straně nám nedovoluje opustit dějinnou skutečnost a zůstat jen u abstrakcí a „principů“. Vítám ji také proto, že takto na ni mohu odpovědět velmi stručně: možnosti a tedy budoucnost socialismu v příštích – řekněme dvou – staletích jsou resp. budou velmi závislé na tom, jak se bude dál vyvíjet tzv. kapitalismus. Jinak řečeno: dokud bude ve světě resp. v některých jeho částech převládat kapitalismus, budou mít velmi mnozí lidé vždycky dostatek důvodů pro to, aby byli nakloněni socialismu a v nějaké podobě mu dávali přednost. A dokud bude dost lidí, kteří budou sdílet nejen jakési socialistické přesvědčení, ale také aktivně podporovat různé politické aktivity tímto přesvědčením se inspirující, bude mít socialismus o budoucnost postaráno. Po mém soudu tu tedy socialismus bude přinejmenším tak dlouho, dokud tu bude kapitalismus; až kapitalismus skončí, bude socialismus možná zbytečný.

Máme-li si udělat úsudek o nějakém historickém jevu, hnutí, útvaru, učení apod. , a máme-li svůj úsudek formulovat tak, abychom jej vystavili posouzení a kritice druhých, musíme buď co nejpřesněji pojmově vymežit, co máme vlastně na mysli (pouhé pojmenování nestačí, protože mu lidé mohou rozumět různě, vždyť už ani s tím naším pojmovým vymezením leckdo nebude souhlasit), nebo musíme sáhnout k narativitě, tj. říci, co k tomu fenoménu počítáme v minulosti, co v přítomnosti a jak vidíme jeho budoucnost. Do něčeho takového se nelze pustit v hodinovém výkladu.

Ať už položíme kořeny a počátky socialismu do kterékoli doby (což znamená už jistý výběr toho, co za socialismus považujeme), vždycky je zřejmé, že šlo o nějakou krizi, která měla být překonána. I když některé rysy toho, o čem mluvíme jako o socialismu, najdeme už v dávné historii (např. Sólónovy reformy ve starém Řecku), mluvit o socialismu má dobrý smysl až s počátkem tzv. kapitalismu, nebo ještě přesněji, s prvními projevy krizí, k nimž vedl a jež vyvolával. Socialismus je totiž od počátku odpovědí, reakcí na tyto krize. A právě proto lze plným právem říci, že různé druhy „socialismů“ (ať už se budou jmenovat jakkoli) tu budou i nadále mít svou úlohu, dokud tu bude kapitalismus. Socialismus po mém soudu není a nemůže být společenským systémem, a nemůže být ani uceleným politickým programem, ale bývá pravidelně vyvolán nejrůznějšími neblahými důsledky a vlivy kapitalistického vedení podnikání, které ovšem – přinejmenším zatím – nemá co do efektivity produkce ani přibližně rovnocennou alternativu. Socialismus je tedy v podstatě opakovaně a proto vždy v nových podobách vyhlášenou, projevovanou a uskutečňovanou formou kritiky a nápravy nedostatků a nešvarů, vládnoucích v dané společnosti, a to znamená dnes především společnost velmi dynamicky proměňovanou a také ničenou tak zvaným „kapitalismem“.